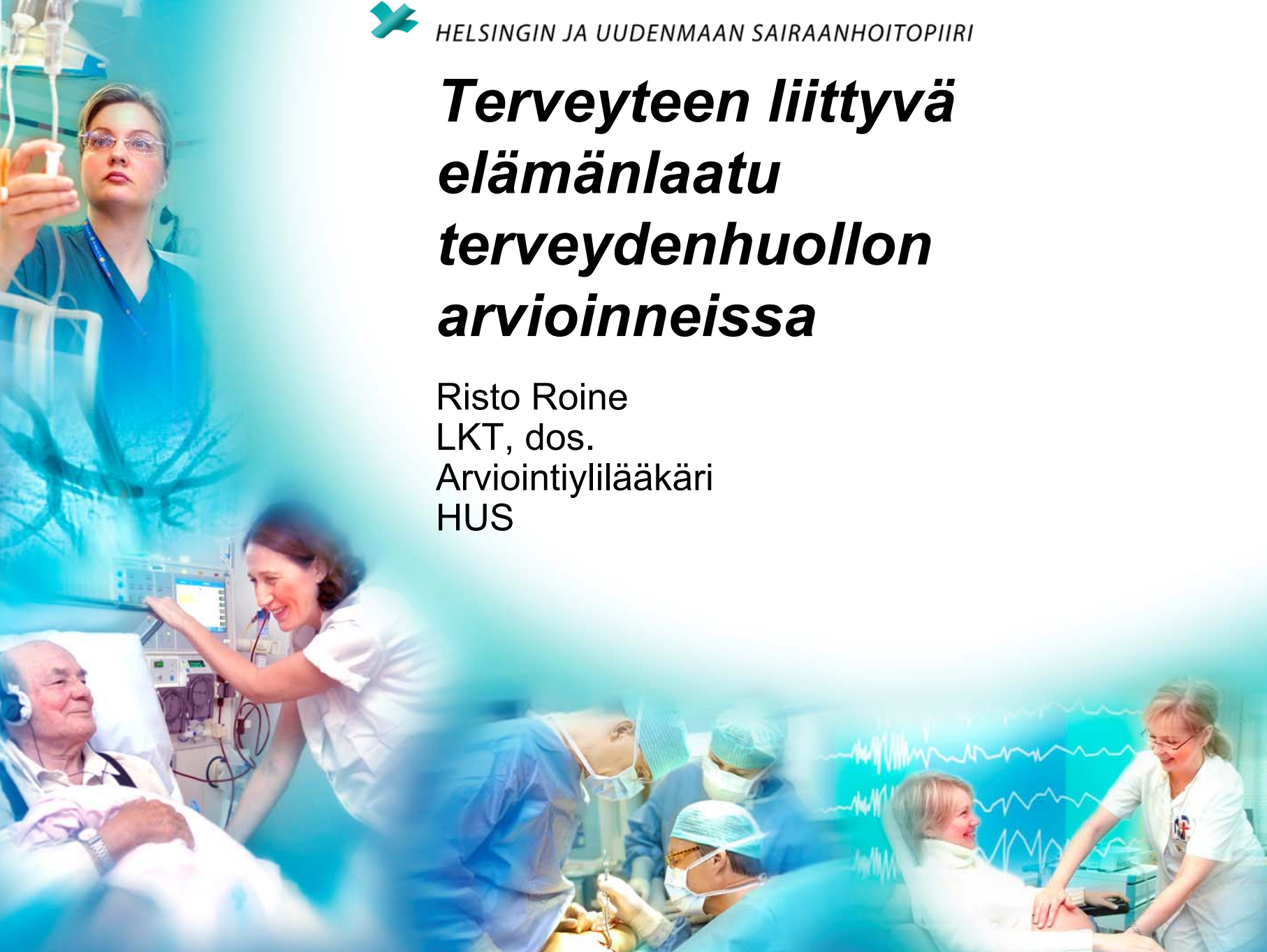

HELSINGIN JA UUDENMAAN SAIRAANHOITOPIIRI

Terveysteen liittyvä elämänlaatu terveydenhuollon arvioinneissa

Risto Roine
LKT, dos.
Arviointiyli lääkäri
HUS

Taustaa

- Terveysthuollon mahdollisuudet vaikuttaa sairauksiin lisääntyneet, mutta samalla kustannukset moninkertaistuneet
- Käytettävissä olevat resurssit rajalliset - oikea käyttö tärkeää
- Tarvitaan tietoa eri hoitomuotojen vaikuttavuudesta
 - jotta voidaan tehdä oikeita valintoja
 - jotta tärkeimmät hoitomuodot tulevat priorisoitua

Toiminnan suunnittelu ja seuranta

- Perustuu pääosin tietoon tuotetuista hoitopäivistä, hoitajaksoista jne.
 - Suurimman kiinnostuksen kohteena terveydenhuollon suorituskyky ja teho
 - sairaaloiden tuottavuus
 - väestön hoitoon käytetty raha
- Hoidon vaikuttavuudesta vain vähän tietoa
 - ovatko hoidetut potilaat elossa vuoden kuluttua?
 - asuvatko potilaat kotona vai laitoksessa?
 - mikä heidän elämänlaatunsa on?

Vaikuttavuustietoa kuitenkin kaivataan

- Vain vaikuttava hoito voi olla kustannus-
tehokasta
- Ilman vaikuttavuustietoa terveydenhuollon
voimavarojen järkevä jakaminen on
mahdotonta
- National Institute of Health and Clinical
Excellence (UK)
 - laatupainotettu elinvuosi (QALY) tärkein
hoidon vaikuttavuuden mittari

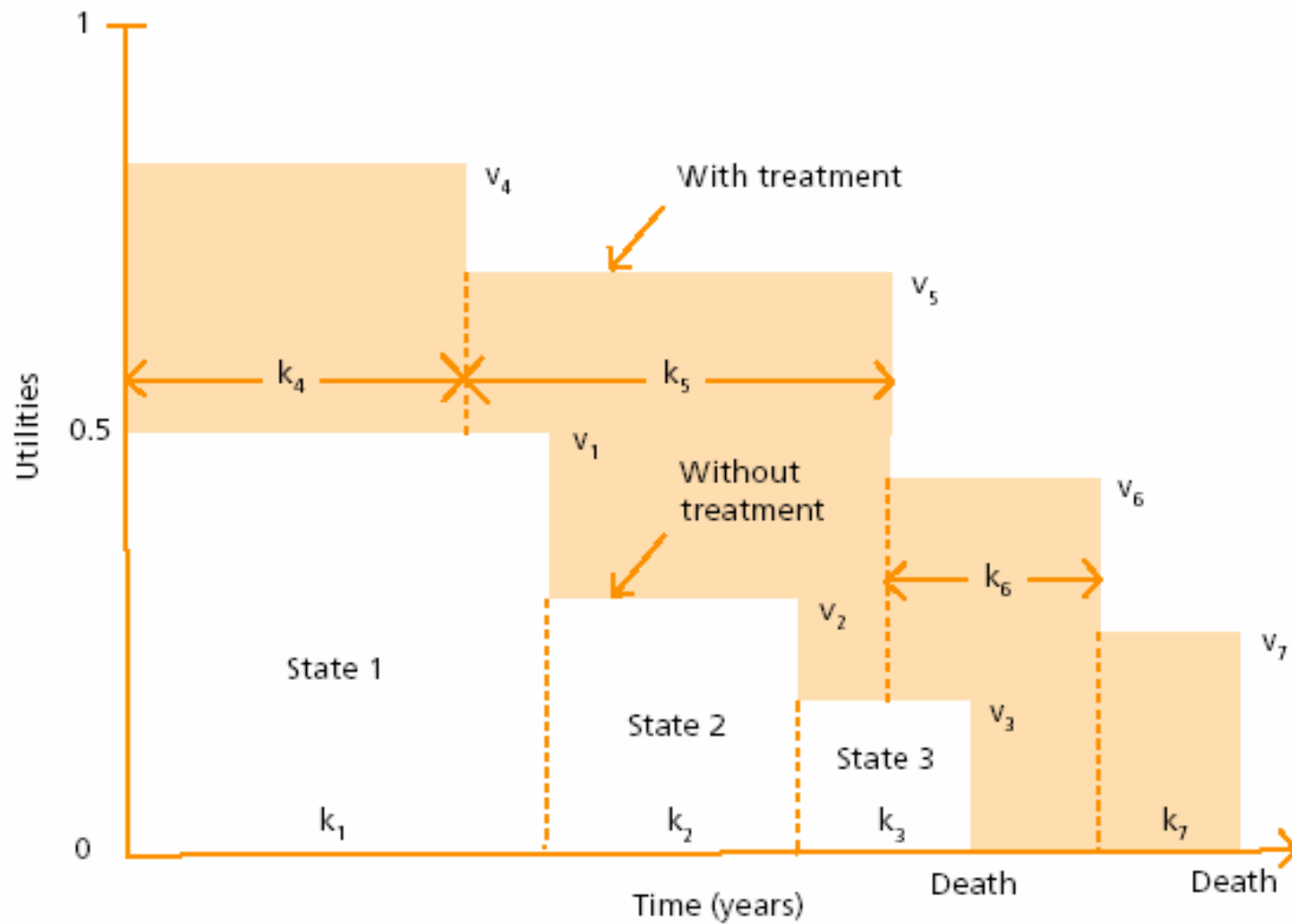
Terveyteen liittyvän elämänlaadun määritelmä

- Terveyteen liittyvä elämänlaatu kuvaa sitä arvoa, jonka ihminen antaa elämän pituudelle kun otetaan huomioon myös elämisen laatuun mahdollisesti vaikuttavat seikat kuten sairaus, haitta ja toimintakyvyn huononeminen

Miksi terveyteen liittyvän elämänlaadun mittaaminen on tärkeää?

- Perinteiset mittarit antavat liian suppean ja yhteismitattoman kuvan yksilön terveydestä ja hyvinvoinnista
- Vaikuttavuuden tärkein kriteeri on miten potilas vo ja miten hänen kävi **hänen itsensä arvioimana**
- Elämän pituuden lisäksi täytyy mitata sen laatua
 - nämä muutokset yhdistyvät laatupainotetuissa lisäelinvuosissa, **QALY**issa (**Q**uality-**A**adjusted **L**ife **Y**ears gained)

Terveyteen liittyvän elämänlaadun arviointi

- Suora arvotus
 - Time Trade-Off
 - Standard gamble
- Erilaiset elämänlaatumittarit
 - SF-36
 - EQ-5
 - HUI
 - 15D
 - NHP
 - SF-6D (johdettu SF-36:sta)

Elämänlaatumittarin valintakriteerejä

- Geneerinen vs. sairausspesifi mittari
 - Geneerisen mittarin edut
 - soveltuu elämänlaadun ja sen muutosten mittaamiseen riippumatta taustalla olevasta sairaudesta tai vammasta
 - sairauksien välinen vertailtavuus
 - Mahdolliset haitat
 - ei ehkä ole yhtä herkkä kuin sairausspesifi mittari
 - voi sisältää osioita, jotka eivät ole relevantteja tutkittavassa sairaudessa

Elämänlaatumittarin valintakriteerejä

- Yhden indeksiluvun mittari vs. profiilimittari
 - Yhden indeksiluvun mittarin edut
 - osoittaa elämänlaadun ja sen muutoksen yhdellä numerolla
 - Mahdolliset haitat
 - ei ehkä osoita, mistä muutokset yhdessä indeksiluvussa johtuvat päinvastoin kuin profiilimittari
 - Profiilimittarin mahdolliset haitat
 - jos muutokset terveyden eri dimensioilla menevät eri suuntiin, on mahdotonta sanoa, onko elämänlaadussa tapahtunut kaiken kaikkiaan parannusta vai heikennystä ja miten paljon

Taloudelliseen arviointiin (KUA) soveltuvan elämänlaatumittarin valintakriteerit

- Terveysthuollon vaikuttavuuden maksimoimiseksi rajallisilla voimavaroilla, elämänlaatua pitäisi mitata yhteismitallisesti, 'yhteisellä valuutalla', ts.,
- **geneerisellä mittarilla, joka**
 - mahdollistaa vertailut eri sairauksien ja terveysongelmien välillä
 - yhdistää yhden indeksiluvun mittarin ja profiilimittarin edut
 - tuottaa elämänlaatulukemia, jotka soveltuvat QALY-laskelmiin

EQ-5D-terveydentilojen kuvailujärjestelmä

Olkaa hyvä ja merkitkää rastilla (x), yksi rasti kunkin alla olevan ryhmän kohdalle, mikä väitteistä kuvaa parhaiten terveydentilaanne tänään:

Liikkuminen

- Minulla ei ole vaikeuksia kävelemisessä
- Minulla on jonkin verran vaikeuksia kävelemisessä
- Olen vuoteenomana

Itsestään huolehtiminen

- Minulla ei ole vaikeuksia huolehtia itsestäni
- Minulla on jonkin verran vaikeuksia peseytyä tai pukeutua itse
- En kykene peseytymään tai pukeutumaan itse

Tavanomaiset toiminnot (esim. ansiotyö, opiskelu, kotityö, vapaa-ajan toiminnot)

- Minulla ei ole vaikeuksia suorittaa tavanomaisia toimintojani
- Minulla on jonkin verran vaikeuksia suorittaa tavanomaisia toimintojani
- En kykene suorittamaan tavanomaisia toimintojani

Kivut/vaivat

- Minulla ei ole kipuja tai vaivoja
- Minulla on kohtalaisia kipuja tai vaivoja
- Minulla on ankaria kipuja tai vaivoja

Ahdistuneisuus/Masennus

- En ole ahdistunut tai masentunut
- Olen melko ahdistunut tai masentunut
- Olen erittäin ahdistunut tai masentunut

Terveysteen liittyvän elämänlaadun mittaaminen 15D-kyselyllä

- 15-ulotteinen geneerinen (ei sairaudesta riippuva), standardoitu elämänlaadun mittari, jonka vastaaja täyttää
- Tuottaa tulokseksi profiilin, joka kuvaa terveyteen liittyvän elämänlaadun eri ulottuvuuksia, sekä yhden indeksiluvun
- Profiililla voidaan verrata yksilön tai ryhmän terveydentiloja eri aikoina ja nähdä, millä ulottuvuuksilla muutoksia on tapahtunut
- Indeksiluku välillä 0-1 osoittaa erilaisten terveydentilojen elämänlaadullista hyvyttä (1=ei mitään ongelmia, 0=kuollut)

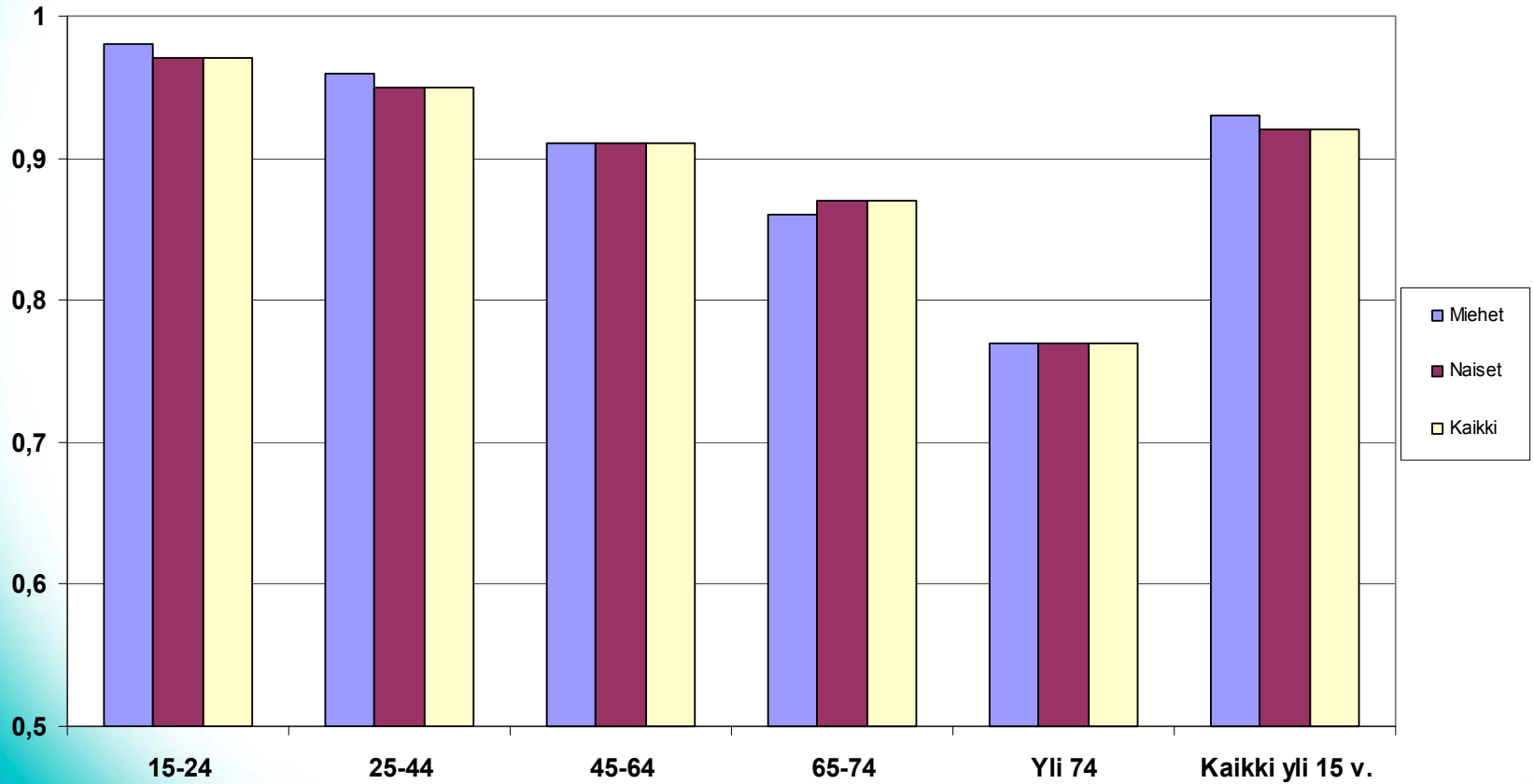
15D-mittarissa mukana 15 elämänlaadun ulottuvuutta:

- liikuntakyky
- näkö
- kuulo
- hengitys
- nukkuminen
- syöminen
- puhuminen
- eritystoiminta
- tavanomaiset toiminnot
- henkinen toiminta
- vaivat ja oireet
- masentuneisuus
- ahdistuneisuus
- energisyys
- sukupuolielämä

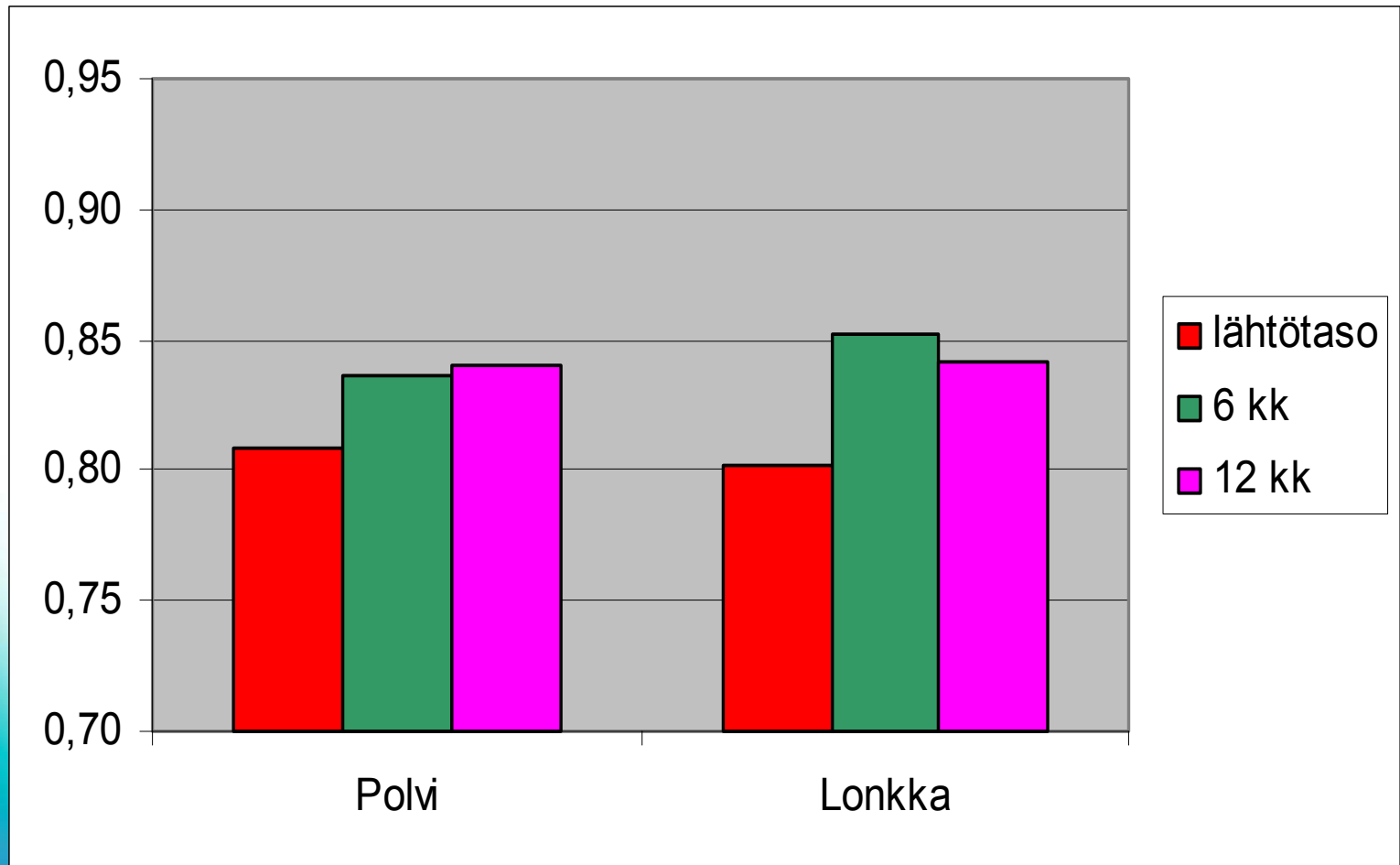
Esimerkki liikuntakyky-kysymyksen dimensioista

1. pystyn kävelemään normaalisti (vaikeuksitta) sisällä, ulkona ja portaissa
2. pystyn kävelemään vaikeuksitta sisällä, mutta ulkona ja/tai portaissa on pieniä vaikeuksia
3. pystyn kävelemään ilman apua sisällä (apuvälinein tai ilman), mutta ulkona ja/tai portaissa melkoisin vaikeuksin tai toisen avustamana
4. pystyn kävelemään sisälläkin vain toisen avustamana
5. olen täysin liikuntakyvytön ja vuoteenoma

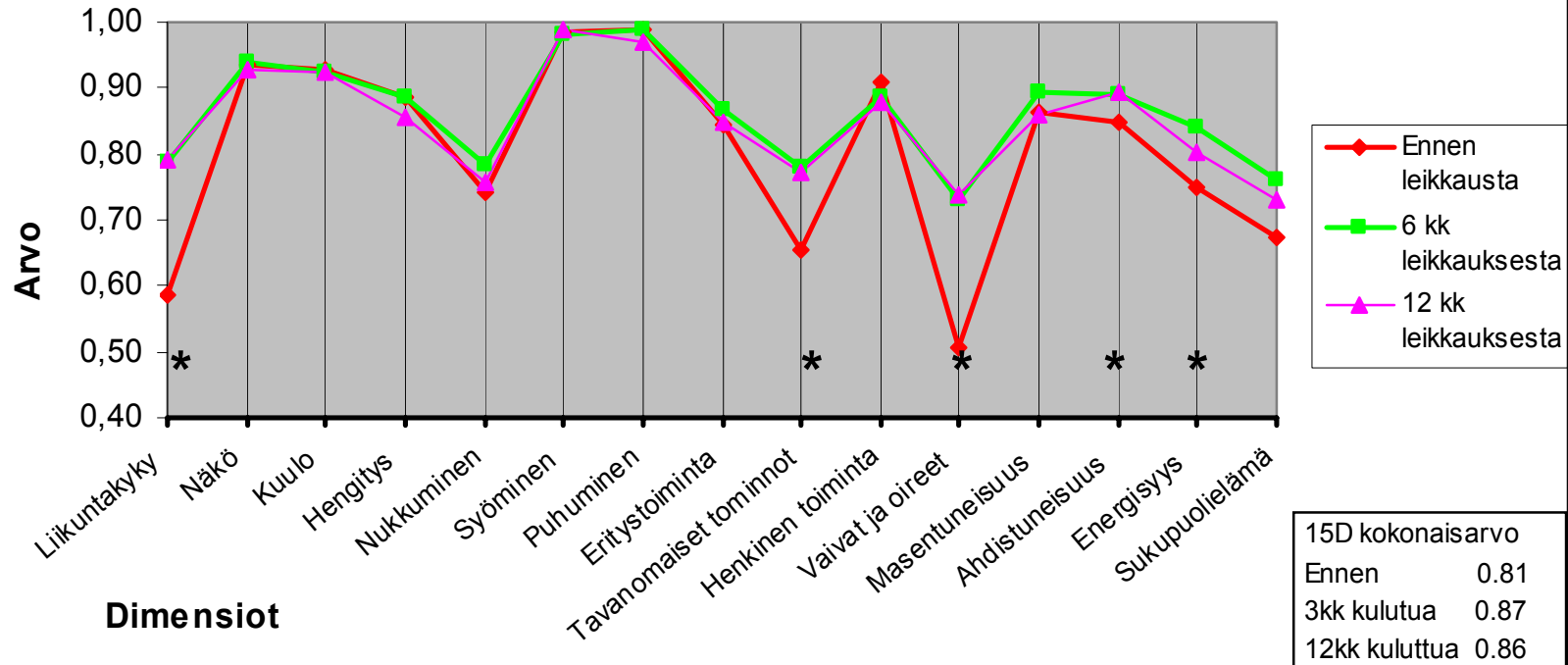
Suomalaisväestön 15D arvot ikäryhmittäin 1995/96

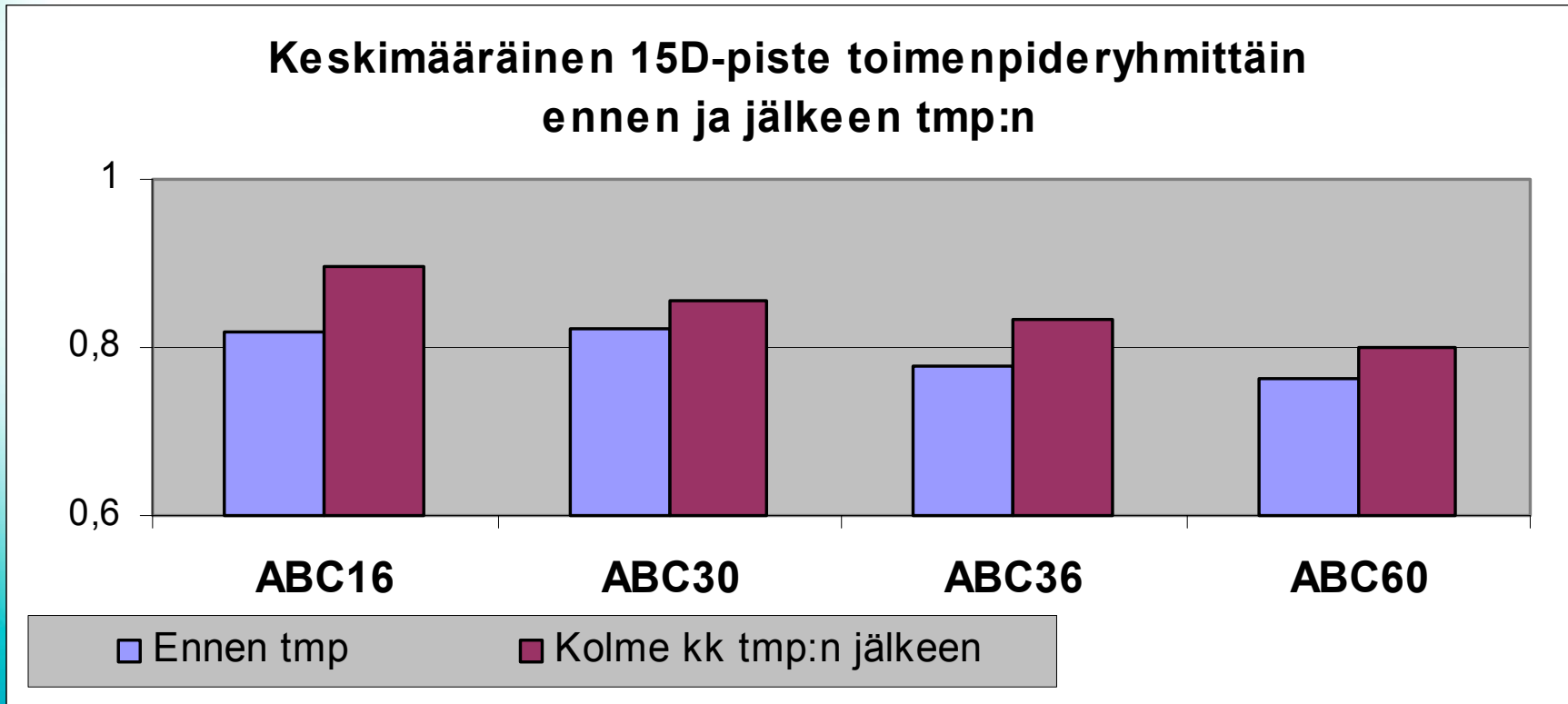
Keskimääräinen 15D-lukema ennen leikkausta sekä 6 kk ja 12 kk leikkauksen jälkeen lonkka- ja polviproteesipotilailla

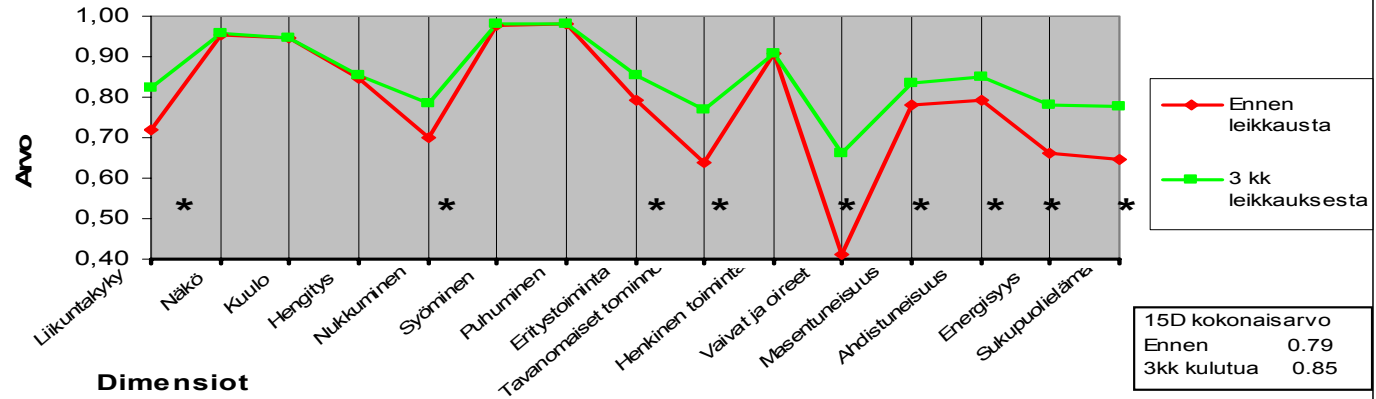
Lonkan tekonivelpotilaiden 15D profiili ennen ja jälkeen leikkauksen (n=96)

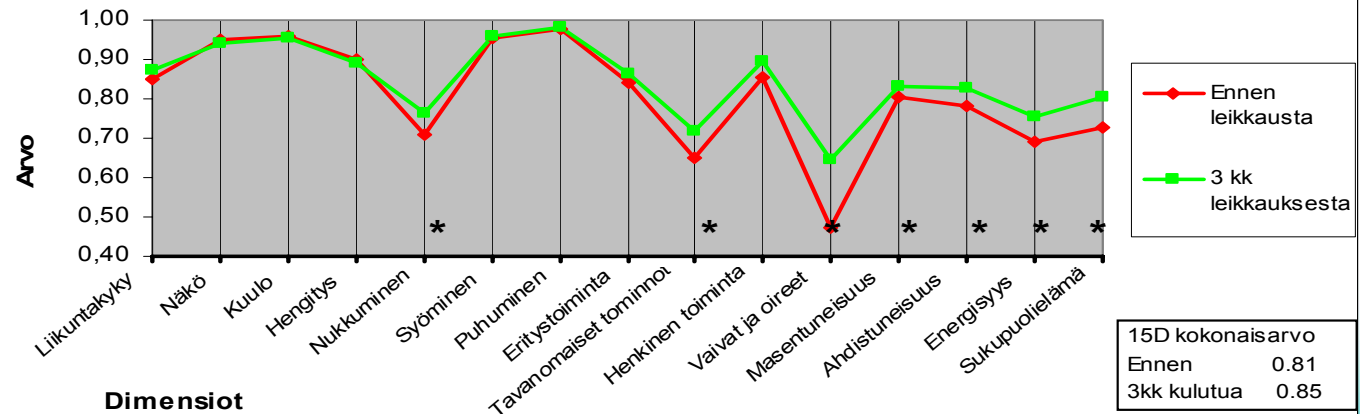
Lanne- ja kaularankaleikkausten vaikutus terveyteen liittyvään elämänlaatuun

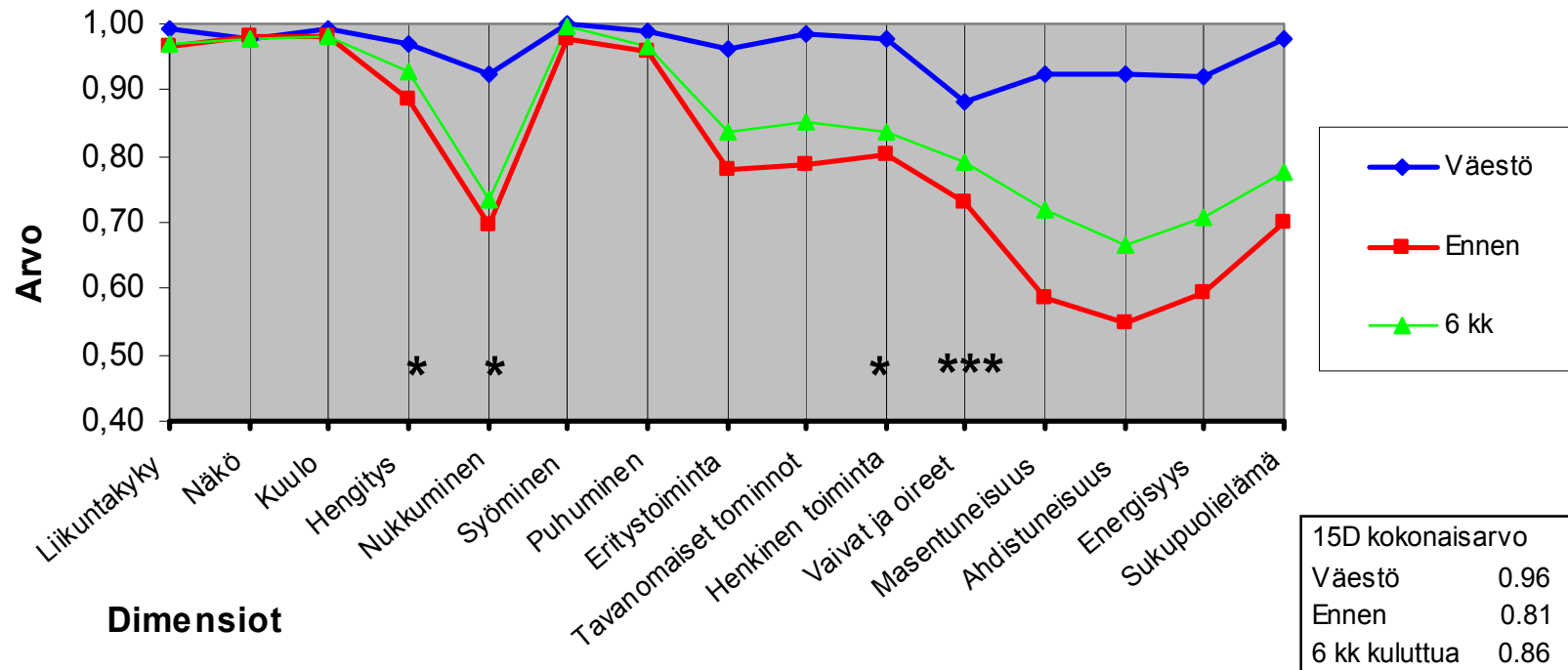
Lannerankaleikkauspotilaiden 15D profiili ennen ja jälkeen leikkauksen (n=101)

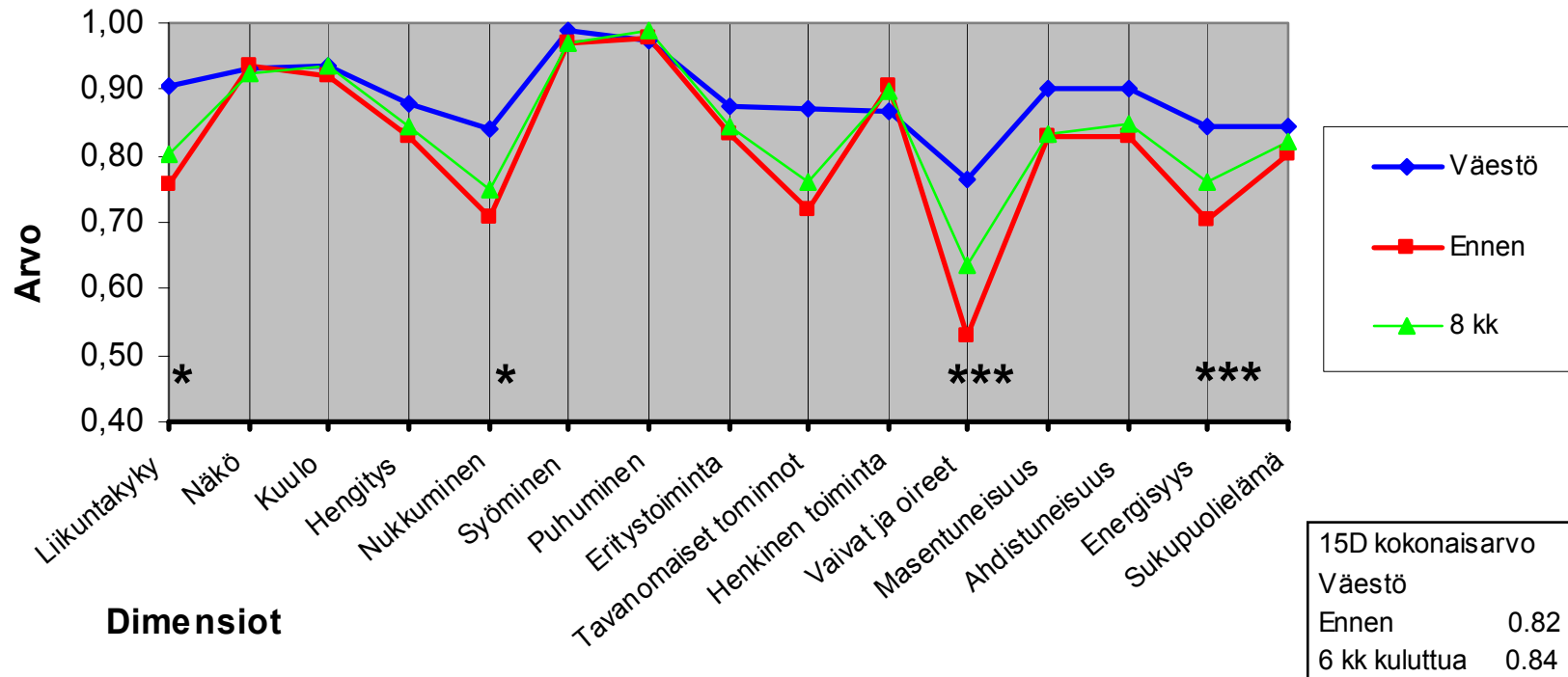
Kaularankaleikkauspotilaiden 15D profiili ennen ja jälkeen leikkauksen (n=169)

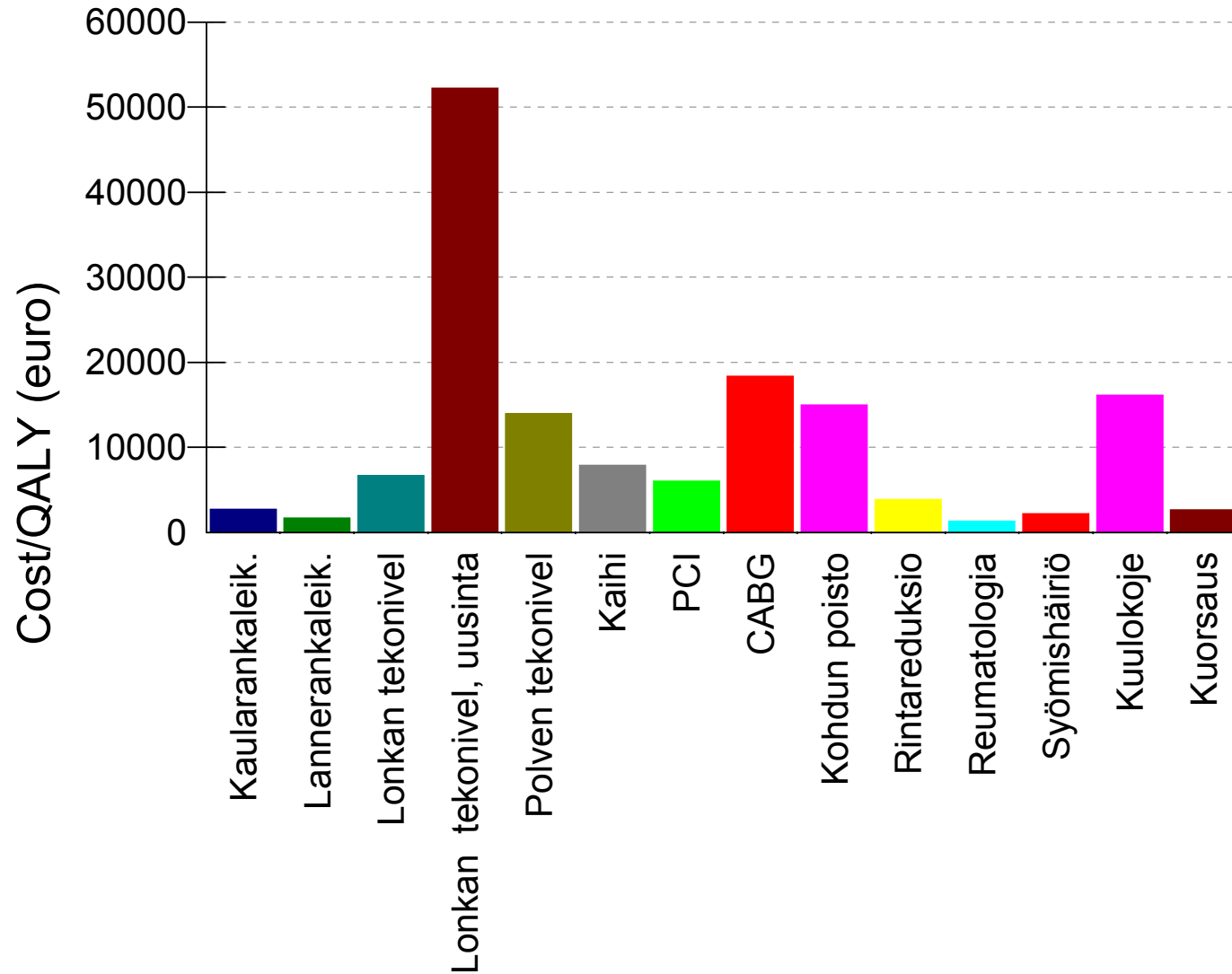
Syömishäiriöpotilaiden 15D profiili ennen hoitoa ja 6 kk hoidon jälkeen (n=135)

Reumapotilaiden 15D profiili ennen hoitoa ja 6 kk hoidon jälkeen (n=99)

Erilaisten interventioiden tuottaman QALYn hinta

Esimerkkejä kuntoutuksen vaikuttavuuden mittaamisesta QALY:lla

- **Sydänkuntoutus infarktin jälkeen** (Oldridge ym. 1993)
 - TTO
 - Arvio 4, 8 ja 12 kk kohdalla
 - Kuntoutus tuotti 0.052 QALY:a
 - QALYn hinta \$ 9 200
- **COPD-potilaiden kuntoutus** (Griffiths ym. 2001)
 - SF-6D
 - Seuranta 12 kk
 - Kuntoutus tuotti 0.030 QALY/potilas
 - Kuntoutus vähensi hoidon kokonaiskustannuksia
 - QALY:n hinta negatiivinen eli kuntoutus erittäin kustannusvaikuttavaa

Yhteenveto

- Tehokkaan terveydenhuollon takaamiseksi tarvitaan yhteismitallista vaikuttavuustietoa
- Terveyteen liittyvän elämänlaadun mittaukseen perustuva QALY mahdollistaa erilaisten interventioiden ja hoitomuotojen kustannusvaikuttavuuden vertailun
- Tulevaisuudessa rutiininomaisen potilaan hoidosta saamaan hyödyn mittaamisen tulisi olla osa terveydenhuollon jatkuvaa vaikuttavuuden arviointia ja laadunvarmistusta